

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

Fructificatiefrequentie van de Gordelchampignon in Deurne in 1991

Op 15 juni 1991 verscheen voor ons huis, een verbouwd boerderijtje in het beekdal van de Kawayse Loop, op de grens van Deurne en Bakel, zeven exemplaren van de Gordelchampignon, *Agaricus vaporarius*. Ze stonden voor het grootste deel pal tegen de voor- en zijgevel van het huis. Tegen de voorgevel bevindt zich een stoep, gemaakt van ouderwetse wegklinkers, zogenaamde kasseien. Het was opvallend dat verschillende vruchtlichamen aan de smalle marge tussen de klinkers, ongeveer 1 cm, voldoende ruimte bleken te hebben om zich met kracht naar buiten te werken. Aan de zijgevel is geen stoep, en daar stonden de vruchtlichamen tegen de muur of iets daarvan af, in het zand. Kenmerkend was het feit dat de hoed als die net boven de grond kwam, omgeven was door een walletje van omhooggedrukt zand. Dit wordt ook vermeld in Phillips (1981). Op 2 augustus en 3 september noteerde ik telkens 5 exemplaren, op 23 september 3 exemplaren, op 26 september een exemplaar, op 17 oktober 3 exemplaren en op 23 oktober één nakomertje, in totaal dus 25 vruchtlichamen. Hoewel we al sinds 1980 in dit huis wonen, was het dit jaar de eerste keer dat we met deze fraaie paddestoel kennis maakten.

Jo Wasser, Deurne

Entoloma lilacinoroseum gevonden bij Kuinre

In september 1989 werd bij Kuinre, binnen het Kuinderbos, een Satijnzwam gevonden die gekenmerkt werd door een sterk vezelige, lilagrijsbruine hoed, een witte, vezelige steel en een duidelijk melige geur. Microscopisch was het bezit van subcapitate cheilocystiden opvallend. Met de 'Flora' (Bas & al., 1988) en Moser (1983) bleek deze soort niet te benoemen. C. Bas op het Rijksherbarium kon de soort echter met behulp van de monografie van Noordeloos (1987) snel op naam brengen als *Entoloma lilacinoroseum* Bon & Guinberteau, wat nadien ook door Chiel Noordeloos werd bevestigd. De soort groeide in een graslandperceel dat al sinds 1975 niet meer wordt bemest of gesleept, en dat extensief wordt begraaasd door IJslandse pony's. Sindsdien heeft zich een soortenrijke graslandvegetatie ontwikkeld met intensief, kort afgegraaide gedeelten afgewisseld met plekken met een ruigere graslandvegetatie (Bremer, 1991).

Entoloma lilacinoroseum groeide juist in een vegetatie met o.a. Smalle Weegbree, Madeliefje, Witbol en Brunel, dat behoort tot het vegetatietype van de zogenaamde Kamgrasweide (*Lolio-Cynosuretum*). De groeiplaats ligt dichtbij een infiltratiesloot. 's Zomers is hier het grondwaterpeil hoog: van maaiveld tot 50 cm diep. De bodem is aan het oppervlak weinig met een pH KCL van 5.5, met dieper

in het profiel zandige lagen. Door de aanwezigheid van de infiltratiesloot is sprake van een goede vochtvoorziening en treedt geen uitdroging op.

In 1989 was *E. lilacinoroseum* alleen begin september present. In 1990 bleek weer hetzelfde gedrag op te treden: slechts aanwezig gedurende de eerste twee weken van september. In 1991, na de droogte van augustus en de eerste helft van september, werd de soort teruggevonden op precies dezelfde plek als voorgaande jaren. Gedurende deze drie jaar werden niet meer dan in totaal 25 vruchtlichamen gevonden. Deze kortstelige paddestoeltjes waren verborgen in de lage, begraasde vegetatie. Opvallend was dat de hoed in het materiaal van 1991 sterker roze getint was dan in voorgaande jaren.

Entoloma lilacinoroseum werd voor het eerst gevonden in 1981 in Frankrijk, in het departement Gironde, in een wilgenbroekbos met Moerasvaren. De groeiplaats in Kuinre, die de tweede lokaliteit voor deze soort betreft, wijkt daar nogal sterk van af. Gezien de typische lilagrijsbruine, vezelige hoed en witte steel is de soort niet echt opvallend te noemen en het is dus maar de vraag of hier sprake is van schijnzeldzaamheid, zoals bij vele opvallende paddestoelen.

Piet Bremer, Zwolle

Drie zeldzaamheden binnen tien meter

In het Utrechtse kleibosgebied wonende raak je er langzamerhand aan gewend zeldzame paddestoelsoorten voor Nederland te vinden. Een enkele keer zijn de vondsten zo bijzonder dat je daarover wil rapporteren.

In november 1990 vond ik op een eikenlaan, waar Emma van den Dool en ik al eerder leuke vondsten deden, binnen een afstand van tien meter, drie bijzondere soorten. De meest 'algemene' van de drie is *Pulveroboletus cramesinus* (Sacc.) Sing., een kleine Boleet met een vuilroze plakkende hoed en goudgele poriën. Deze soort hebben we de laatste jaren op vijf plekken in de provincie Utrecht gevonden en hij is bij mijn weten daarbuiten niet bekend.

De volgende soort is *Cortinarius anthracinus* (Fr.) Fr. Deze paddestoel valt op door zijn zeer donker paarsbruine hoed die licht hygrofaan is. Zowel langs de hoedrand als rond de steel is rood velum aanwezig. Opvallend is ook de diep paarse verkleuring van een lamel in KOH. De soort staat bij Moser (1983) in het geslacht *Dermocybe*, tegenwoordig wordt hij op grond van de pigmenten en de licht hygrofane hoed in het ondergeslacht *Telamonia* van *Cortinarius* geplaatst (zie Kuyper, 1990). Deze soort is slechts van enkele plaatsen binnen Nederland bekend.

Tot slot nog een *Telamonia*. Bij het vinden van zo'n Gordijnzwam kijk je elke keer weer vertwijfeld of je een kenmerk kunt vinden waar je enig houvast aan hebt. En dat was er deze keer: een geur als van *Hebeloma sacchariolens*. Thom Kuyper heeft de soort gedetermineerd als *Cortinarius sacchariosmus* Bellú & Bon. Deze soort is beschreven van de Franse Atlantische kust (Bon, 1975) en is nieuw voor Nederland. Hieronder volgt een korte beschrijving van de vondst.

Hoed 27 mm in doorsnee, convex met een zwakke umbo, met naar beneden gebogen hoedrand, hygrofaan, niet gestreept, zeer donkerbruin, naar de rand iets

lichter door de velumresten. Lamellen matig wijd uiteen, buikig, breed en iets uitgebocht aangehecht en donkerbruin. Steel 50 x 7 mm, witachtig en bruin verkleurend bij ouderdom, aan de basis met witte velumresten. Geur als van *Hebeloma sacchariolum* vermengd met een raphanoïde component. Sporen 8-9 x 5-6 µm, Q=1.5-1.7, donkerbruin en grof geornamenteerd.

Mirjam Veerkamp

LITERATUUR

- Bas, C., Th.W. Kuyper, M.E. Noordeloos & E.C. Vellinga, 1988. Flora agaricina neerlandica. vol. 1. Rotterdam.
- Bon, M., 1975. Agaricales de la côte Atlantique Française. Doc. mycol. 5(17): 7-11.
- Bremer, P., 1991. Flora, vegetatie en bosverjonging in het Kuinderbos. Uitgave Staatsbosbeheer.
- Kuyper, Th.W., 1990. Het geslacht *Cortinarius* in Nederland - I. Subgenus *Dermocybe*. Coolia 33: 1-7.
- Moser, M., 1983. Die Röhrlinge und Blätterpilze. In H. Gams, Kleine Kryptogamenflora Band. IIb/2. 5. Aufl.
- Noordeloos, M.E., 1987. *Entoloma* (Agaricales) in Europe. Synopsis and keys to all species and a monograph of the subgenera *Trichopilus*, *Inocephalus*, *Alboleptonia*, *Leptonia*, *Paraleptonia*, and *Omphaliopsis*. Beih. Nova Hedwigia 91.
- Phillips, R., 1981. Paddenstoelen en schimmels van westeuropa. Het Spectrum.

BOEKBESPREKINGEN

G. Keizer, 1990. De paddestoelen van de duinen van Oostvoorne, Mildenburg en het Overbosch. 41 pags, 5 bijlagen.

De resultaten van tien jaar intensief inventariseren in het duingebied van het Zuidhollandse eiland Voorne zijn in dit verslag weergegeven en worden vergeleken met gegevens van voor 1980. Drie duingebieden, de duinen van Oostvoorne (inclusief Strijpemonde), het binnenduingebied Mildenburg en het eveneens in de binnenduinen gelegen Overbosch zijn meer of minder vaak bezocht. Van het eerste en grootste en ook meest afwisselende gebied zijn de meeste gegevens bekend; hier zijn ook enkele proefvlakken jaarlijks bezocht. Veel aandacht is besteed aan de voorjaarsfungi.

Per gebied wordt een vergelijking gemaakt tussen verleden (opgesplitst in de perioden 1950-1970 en 1970-1980) en heden (1980-1990). Niet alleen naar de soorten zelf, ook naar de verhoudingen ectomycorrhizavormers : saprofyten : parasieten, de percentages zeldzame soorten en de Rode Lijst-soorten wordt gekeken en de resultaten worden in min of meer overzichtelijke tabellen weergegeven. De verschuivingen die er hebben plaatsgevonden in soortensamenstelling (bijvoorbeeld in de duinen een achteruitgang van het aantal *Cortinarius*-soorten en